

Op kwart Duitse bedrijven komt koe nooit buiten

Biologische melkveehouderij bij de oosterburen

De Nederlandse biologische melkveehouderij staat bekend als 'intensief'. Behalve Nederland heeft ook Denemarken een naam op dit gebied. Recentelijk is er een publicatie verschenen van de Universiteit in Kassel, die de structuur en resultaten van de Duitse biologische bedrijven beschrijft. Er zijn een aantal opmerkelijke verschillen tussen Nederland en Duitsland te melden. Twee opvallende aspecten zijn de weidegang en het aandeel onthoornde koeien.

VEETEELT

Het onderzoek betreft het voormalige West-Duitsland en heeft betrekking hebben op de jaren 1991 en 1992. In de studie zijn helaas geen economische resultaten opgenomen. Het onderzoek is gedaan door middel van een enquête, waaruit na bedrijfsbezoek een reeks kengetallen zijn verzameld. In totaal zijn er 268 bedrijven met meer dan 10 melkkoeien bezocht, die volledig omgescha-

keld waren. De verdeling van de onderzochte bedrijven in bd/eko is ongeveer 50/50. Ook in Duitsland geeft dat geen representatief beeld meer, de groei van het aantal bedrijven is vooral die met eko-erkenning (Bioland, Naturland). Er zijn grote verschillen tussen de deelstaten: In Sleeswijk-Holstein (kustprovincie) bijvoorbeeld zijn de bedrijven groter (bijna 49 melkkoeien) en meer gericht op pure

melkveehouderij in vergelijking met Beieren (25 melkkoeien). Ook in Duitsland is een toenemende

Het bruinvee blijkt een interessant ras te zijn. De gemiddelde leeftijd is hoger en er is een goede melkproductie bij een lage krachtvoergift. (Foto Ekoland)

specialisatie zichtbaar. Van de bedrijven heeft 31% alleen nog maar melkvee, terwijl slechts 10% een echte tweede dier-tak heeft. Een andere belangrijke tweede tak op de bedrijven is de graanteelt. De bedrijven zijn in veel gevallen gemengd, dat wil zeggen er wordt naast eigen ruwvoer ook eigen krachtvoer verbouwd (meestal graan). De verdeling van de akkerbouwteelten is: graan/korrelmais (47%), gras/klaver/luzerne (39%), voederbieten, snijmais (11%) en erwten/bonen (3%).

Ruwvoerrantsoen en zelfvoorziening

Opmerkelijk is het grote aandeel hooi in het ruwvoerrantsoen. Gemiddeld over alle bedrijven ziet het winterrantsoen er als volgt uit: 38% hooi, 46% kuilgras, 8% mais/bieten en 6% overige. Ook hier zijn er verschillen per streek, langs de kust is het hooi-aandeel lager (19%), in Beieren en Baden-Württemberg hoger (43%). De krachtvoergift bedraagt 5,8 ton/koe/jaar. Het gevoerde krachtvoer bestaat voor 80% uit graan of graanafval. In de discussie geven de auteurs aan dat het rantsoen op de biologische bedrijven in verhouding laag is qua eiwitvoorziening. Opvallend is de bedrijfsgrootte (gemiddeld 56 ha en 30 melkkoeien plus jongvee en overig vee) in combinatie met de hoge graad van zelfvoorziening op de bedrijven. In vergelijking met ons land is er vooral een verschil in krachtvoerteelt. Vrijwel alle krachtvoer in Nederland wordt aangekocht. In Duitsland koopt 50% van de bedrijven geen voer aan. In Nederland ligt de nadruk op de ruwvoerproductie in de vorm van gras en snijmais. Een ander opmerkelijk punt is het gebruik van mineralen. Veezout wordt op bijna alle bedrijven verstrekt. Slechts de helft van de bedrijven gebruikt een gangbaar standaard mineralenmengsel, de rest verzorgt de mineralenbehoefte door kruiden/groentenmengsels, hooi van loofbomen of biergist.

Melkproductie en leeftijd

De melkproductie bedraagt 4953 kg, met 4,04% vet en 3,29% eiwit. Dit ligt zo'n 1.200 kg onder het gangbare gemiddelde. De gemiddelde leeftijd bij afkalven is 30 maanden en de gemiddelde leeftijd van de melk-

Tabel 1. vergelijking van melkgift, krachtvoergift, leeftijd, tussenkalftijd en celgetal bij de 4 belangrijkste rassen op biologische bedrijven.

ras	melkgift (kg/koe/jr)	krachtvoer (kg/koe/jr)	leeftijd (jaar)	tussenkalftijd (dagen)	celgetal (aantal/ml)
zwartbont	5414	790	5.63	389	290.000
roodbont	4841	595	5.48	387	323.000
vlekvee	4639	406	5.68	379	222.000
bruinvee	5116	323	6.24	382	280.000

Er zijn in Duitsland, in verhouding tot Nederland, meer buitenuitlopen aan de stal (lucht- en loopplaats). Opmerkelijk is verder het grote aandeel gehoord vee op Duitse ecologische bedrijven: 78% van de loopstalbedrijven is onthoord tegenover slechts 26% van de grupstalbedrijven. (Foto Gerjan Brouwer)

koeien is 5,7 jaar. Naarmate de bedrijven langer zijn omgeschakeld, is de veestapel ouder. Er worden in Duitsland verschillende koerassen gebruikt, maar ook hier wint de zwartbonte Holsteinkoe terrein (34% van de kuddes). De interessante discussievraag wat nu de geschiktste koe is in de biologische landbouw wordt aangestipt. Hoewel er tal van interacties zijn met streek, rantsoensamenstelling of tijd van omschakeling, blijkt het bruinvee een interessant ras te zijn (tabel 1): De gemiddelde leeftijd is hoger en er is een goede melkproductie bij een lage krachtvoergift.

Huisvesting en gezondheid

Er zijn opvallend veel grupstallen op de bedrijven (60%). De overige betreffen loopstallen, waar twee van de drie stallen een ligboxenstal is. Duitse koeien komen minder buiten dan Nederlandse koeien. Op 25% van de bedrijven komt nooit een koe buiten, op 40% alleen overdag. Meer dan in Nederland zijn er buitenuitlopen aan de stal voor de dieren (lucht- en loopplaats). Opmerkelijk is het grote aandeel onthoornde koeien op bd-bedrijven: 20% van de loopstalbedrijven is onthoord en zelfs 5% van de grupstalbedrijven. De ecologische bedrijven hebben veel meer gehoord vee dan in Nederland: 78% van de loopstalbedrijven is onthoord en slechts 26% van de grupstalbedrijven. In Nederland komen bijna geen ecologische bedrijven met ge-

hoornd vee voor, daarentegen zijn op vrijwel alle bd-bedrijven de koeien gehoord. Gezondheidsproblemen die door de boeren zelf worden genoemd zijn in volgorde van belangrijkheid: uierontsteking, vruchtbaarheidsproblemen en klauw-aandoeningen. Internationaal wordt de beheersing van mastitis als een groot probleem ervaren. De vruchtbaarheidsproblemen zijn deels stalgebonden, op de grupstal laten de dieren de tochtigheid moeilijker zien, dan wel door gebrek aan beweging komen zij moeilijker in hun cyclus. Het celgetal op de bedrijven bedraagt gemiddeld 271.000, maar de verschillen tussen bedrijven zijn enorm (84.000-753.000). De ingestrooide loopstallen hebben gemiddeld een celgetal dat 100.000 hoger ligt dan de andere staltypen. Ook tussen de rassen zijn de verschillen groot (tabel 1). Het vlekvee scoort zeer goed, zowel qua celgetal als tussenkalftijd. Ook in Nederland heeft het Louis Bolk Instituut grote verschillen tussen de bedrijven geconstateerd. De verschillen tussen de staltypen zijn minder extreem, hoewel de tendens tussen de staltypen vergelijkbaar is. Op 40 biologische bedrijven die onder het merk Zuiver Zuivel leveren was gemiddeld over 1994 tot 1996 het tankmelkcelgetal in de potstal, ligboxenstal en grupstal respectievelijk 317.000, 288.000 en 259.000 cellen/ml. Onder de potstalbedrijven zijn zowel de hoogste als de laagste celgetalwaarden gevonden. In Duitsland

wordt op 12% van de bedrijven bij ziekten uitsluitend gewerkt met conventionele middelen. Een inschatting van de veehouders is, dat zij 53% van de dieren gangbaar behandelen, 27% homeopathisch en 20% met natuurgeneeswijze. De beide laatste typen behandelingen wordt vooral door de veehouder zelf gedaan, 1/3 gebeurt door de dierenarts.

Rassenonderzoek

De Duitse biologische melkveehouderij is gemiddeld genomen minder intensief en meer gericht op zelfvoorziening. Opvallend is het grote aantal dieren, dat nooit weidegang krijgt. Dit is dikwijls vanuit traditie ontstaan, maar is in strijd met de richtlijnen. Veel bedrijven hebben een gemengde karakter, met dikwijls een tweede tak. Opmerkelijk en tegen de verwachting in is het grote aandeel onthoornde kuddes op de bd-bedrijven. Daartegenover is het grote aandeel gehoornde dieren op ecologische bedrijven opvallend. Voor de Nederlandse situatie is dit een interessant discussiepunt. De keuze van het ras is en blijft vooralsnog een moeilijk punt. De studie maakt evenwel duidelijk, dat er grote verschillen in krachtvoerverbruik en gezondheid zijn tussen rassen. Nader onderzoek kan er aan bijdragen om de ras-verschillen beter inzichtelijk te maken.